

Upprop

Bland de för den kulturhistoriska forskningen intresserade, såväl bland vetenskapsidkare och arbetare, har det länge varit klart, att något måste göras för att medan det ännu är tid söka från förstörelse rädda allt det rika material, som kan vara av betydelse för förståelsen av arbetarklassens och arbetets kulturhistoria från tiden efter skråväsendets slut. Man och man emellan har frågan dryftats på olika håll. Och vid början av detta år blev frågan bragt till en större allmänhet genom ett i arbetartidningarna vid mitten av april publicerat upprop av följande lydelse.

FÅ

De senaste femtio årens utveckling har obestridligen medfört en så snabb och nivellerande inverkan på alla områden av samhällslivet, att de kulturformer, som ännu in i sista årtiondet av förra seklet fanns försvinna och ersättas med andra. Icke minst inom det väldiga folkskikt, som med den snabba tekniska utvecklingen inom produktionen avlöser de ännu till för blott ett par tre årtionden sedan kvardröjande äldre formerna för hantverk och industri, industriarbetarebefolkningen, ha så stora förändringar inträtt, att en helt ny kulturform håller på att fullständigt utplåna den gamla. Ur kulturhistorisk synpunkt föreligger mycket stor fara för att resterna av den avlösta kulturen, sådana dessa ännu bevarats i hemmen och på arbetsplatserna gå fullständigt förlorade, om ej ett snabbt ingripande sker.

Mycket ringa har nämligen gjorts eller kunnat göras utöver det av Arbetarrörelsens arkiv (genom d:r Borge samt en del enskilda) för insamlandet och bevarandet av för arbetarkulturen betydande föremål och dokument. Arbetarnas liv såsom kulturhistorisk företeelse har i mycket ringa grad intresserat kulturhistorikerna, om man undantager de med skråtiden sammanhängande produktions- och organisationsförhållandena. Från mitten av 1800-talet upp till vår egen tid är det kulturhistoriska fältet på även detta område ännu så gott som orörd mark. Och dock finnes just från denna tid oerhört många och stora kulturhistoriska värden att taga vara på just från arbetarklassen för att man skall få en fullgod bild av detta viktiga utvecklingskede.

Den generation, som just vid tiden för arbetarrörelsens första framträdande i vårt land varit med om själva övergången till det nya men från den nuvarande tiden fullständigt olikartade levnadsförhållanden, de åldringar, som ännu finnas kvar, ja i många fall även medelålders personer, minnas säkerligen mångt och mycket från sin barndoms ungdomstid och ha säkerligen i många fall bevarat även synliga minnen från denna tid i form av föremål, uppteckningar, etc. "Så var det på fars och farfars tid", får man ännu mången gång höra någon arbetare eller arbetarkvinna berätta. Hemmen voro annorlunda, arbetsplatserna voro annorlunda, levnadsvanorna voro annorlunda, arbetsförhållandena, verktygen, arbetssättet, arbetsterminologin o. s. v. voro helt annorlunda än nu. Och dock är detta numera blott bevarat hos äldre generationer i minnets högtidshall, varur det i kamratkretsar eller en stilla meditationens stund tages fram för att med kanske en smula vemod synas och jämföras med nutidsförhållanden.

Många av arbetarnas gamla historiska samlingsplatser ha fått skatta åt förgängelsen utan att dessförinnan ha blivit beskrivna eller fotograferade, likaledes ha karakteristiska gamla Folkets Hus och Folkets Parker utbytts mot nya utan att ha bevarats genom allsidiga fotografier, en mängd fanor, gamla med säregna inskriptioner och emblem ha gått förlorade och andra ha ställts undan i skrubbar, glömda och nästan förstörda, kulturhistoriskt intressanta protokollsböcker, matriklar, tillfällighetsskrifter, såsom hand- eller maskinskrivna tidningar, utprop o. dyl., ha blott i ringa utsträckning kunnat tillvaratagas eller finnas i enskild ägo, där de sedan en gång, när ägaren dör, försvinna såsom "värdelöst skräp". En hel del intressanta tilldragelser, episoder, skildringar, historier från arbetarrörelsens första tid från lokala, fackliga och politiska strider äro icke upptecknade och samlade, beskrivningar från yrken och redskap såväl som föremål sammanhängande med arbetet, som äro i utdöende eller omvandling, över karakteristiska, tidsbetonade arbetarbostäder och arbetsplatser, som snart äro all världens väg, sker ännu icke, ehuru de skulle ha en stor arbetarkulturhistorisk betydelse och kunna ge ett ovärderligt material åt kommande tiders forskare och skildrare. Material, belysande arbetarsångföreningar, arbetarmusikkårer, amatörsällskap, demonstrationer, fester m. fl. inslag i arbetarnas kulturliv, är icke samlat i den utsträckning önskvärt skulle vara.

Ett insamlingsarbete av dokument och föremål i ovan angiven riktning kan knappast ske annat än genom arbetarklassen själv. Detta arbete behöver icke heller alls tynga ned organisationernas ordinarie uppgifter, utan kan på varje plats överlämnas åt någon eller några intresserade, som från insamlingsarbetets ledning erhåller nödiga råd och instruktioner.

Måhända skulle bildandet av ett arbetarkulturhistoriskt sällskap som verkade för tillvaratagandet av arbetarrörelsens och arbetarklassens kulturhistoriska minnen och tillhandaginge med råd och hjälp, helst i samarbete med Arbetarrörelsens arkiv och närmast liggande officiella institutioner, vara till nytta. Sällskapet skulle exempelvis kunna skaffa sig lokalombud, som på varje plats verkade i sällskapets anda.

Till dryftande av ovanberörda fråga, få undertecknade härmed inbjuda Eder till en sammankomst å Typografiska Föreningens samlingslokal, Västmannagatan 1, lördagen den 17 april kl. 5 e.m.

Stockholm den 14 april 1926

D:r O. Borge
Föreståndare för Arbetarrörelsens arkiv

J.-O. Johansson
Kassör i Landsorganisationen

Fr. Ström
Redaktör

Ivar Vennerström
Riksdagsman

S. Cruse
Förtroendeman i Typografförbundet

R. Casparsson
Redaktör

O. Håkansson
Journalist

Fr. E. Åhlander
Bibliotekarie

Mauritz Andersson
Sekreterare i A.B.F.

